МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Башкортостан

МКУ Отдел образования МР Аскинский район РБ

МБОУ СОШ д.Кунгак

РАССМОТРЕНО	СОГЛАСОВАНО	УТВЕРЖДЕНО
Методическим объединением учителей	Заместитель директора по УВР	Директор
________ Фаершина Г.Я.	________Муфазалова А.Ф.	________ Шарифисламов Б.Н.
Протокол №1 от «28» 08 2023 г.	Протокол №1 от «28» 08 2023 г.	Приказ №38 от «28» 08 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета
«Башкирский как государственный язык Республики Башкортостан»
для 7-9 классов основного общего образования
на 2023-2024 учебный год

д.Кунгак 2023

Аңлатмалы яҙыу

Уҡытыу рус телендә алып барылған мәктәптәрҙең 7-се класы өсөн башҡорт (дәүләт) теленән эш программаһы.

Эш программаһы 34 сәғәткә бүленгән (аҙнаға 1 сәғәт), календарь буйынса 32 сәғәт.

Дәреслек: Башҡорт теле. Уҡытыу урыҫ телендә алып барылған мәктәптәрҙең 7-се синыф уҡыусылары өсөн дәреслек. Усманова М.Ғ. – Өфө: Китап, 2011.

Программа кимәле : базис.

Уҡытыусының тел буйынса уҡыу-уҡытыу методик комплекты :

1. Башҡорт теленән программа. (Уҡытыу урыҫ телендә алып барылған мәктәптәрҙең I – XI кластары өсөн). Төҙөүселәре: Усманова М.Ғ., Ғәбитова З.М. – Ижевск: «КнигоГрад», 2008.
2. Башҡорт теленән диктанттар һәм изложениелар йыйынтығы. Усманова М.Ғ., Ғәбитова З.М. – Өфө: Китап, 2009.
3. Уҡытыу урыҫ телендә алып барылған мәктәптәрҙең 7-8-се кластары өсөн «Башҡорт теле» дәреслегенә методик күрһәтмәләр. Усманова М.Ғ., Ғәбитова З.М. – Өфө: Китап, 2006.
4. Уҡытыу рус телендә алып барылған мәктәптәрҙә башҡорт (дәүләт) теле буйынса уҡыусыларҙың телмәр үҫтереүенә, яҙма эштәренә, дәфтәр тотоуҙарына һәм яҙма эштәр үткәреүгә берҙәм талаптар. (Протокол №4, 13 ғинуар 2010 йыл)

Уҡыусылар өсөн тел буйынса уҡыу-уҡытыу методик комплекты:

Башҡорт теле: Уҡытыу урыҫ телендә алып барылған мәктәптәрҙең 7-се синыф уҡыусылары өсөн дәреслек. Усманова М.Ғ. – Өфө: Китап, 2011.

Программа үҙенсәлектәренең характеристикаһы: Эш программаһы Башҡортостан Республикаһы Мәғариф министрлығы тарафынан раҫланған «Башҡорт теленән программа» (Уҡытыу рус телендә алып барылған мәктәптәрҙең I-XI кластары өсөн) нигеҙендә төҙөлдө. Төҙөүселәре Толомбаев Х.А., Дәүләтшина М.С., Ғәбитова З.М., Усманова М.Г. – Ижевск: «КнигоГрад», 2008.

Башҡортостан Республикаһы Мәғариф министрлығы тарафынан тәкдим ителгән программа Көнгәк урта дөйөм белем биреү мәктәбе муниципаль бюджет дөйөм белем биреү учреждениеһынынҫ “ уҡыу планына” ярашлы рәүештә тормошҡа ашырыла.

Был эш программаһында федераль һәм республика закондары талаптары тормошҡа ашырыла:

«Рәсәй Федерацияһы халыҡтары телдәре тураһында» законы, Рәсәй Федерацияһының «Мәғариф тураһында» Законы, «Башҡортостан Республикаһы халыҡтары телдәре тураһында» законы, Башҡортостан Республикаһының «Мәғариф тураһында» Законы.

Программаның йөкмәткеһе 3 йүнәлештә төҙөлгән:

1. Балаларҙы һөйләшергә өйрәтеү үҙәк бурыс.
2. Тел менән әҙәби материалдары бергә ҡушып өйрәнелә (интеграция).
3. Лингвистик һәм әҙәби күренештәр, уҡыу материалы нигеҙендә, практик ҡулланыу маҡсатынан сығып өйрәнелә (коммуникатив йүнәлеш).

Маҡсаттар һәм бурыстар:

1. Уҡыусыларҙа башҡорт телендә һөйләгәнде, уҡығанды, радиотапшырыуҙар тыңлағанды аңлау күнекмәләре булдырыу (аудирование).
2. Аралашыуҙа кәрәк була торған типик һөйләмдәрҙе күсереп, үҙ фекерҙәрен билдәле кимәлдә үҙ аллы яҙыу күнекмәләрен булдырыу.
3. Башҡорт телен өйҙә, йәмәғәт тормошонда, хеҙмәт процесында практик файҙаланырға өйрәтеү.
4. Башҡорт телен практик өйрәнеүгә бәйләп, балаларҙы башҡорт халҡының тарихы, мәҙәниәте, сәнғәте, әҙәбиәте, милли йолалары, башҡорт халҡының күренекле шәхестәре, уларҙың эшмәкәрлеге, ижады һәм башҡалар менән таныштырыу, балаларҙы башҡорт донъяһына алып инеү, башҡорт халҡына, үҙҙәре йәшәгән төйәккә ихтирам һәм һөйөү тәрбиәләү. Текстағы яңы һүҙҙәр, фразаларҙы аңлатыу, һүҙлек эше үткәреү мотлаҡ.
5. Әҫәрҙе өлөшләп, һайлап, ролдәргә бүлеп, сылбыр буйынса уҡыу, тексты магнитофон яҙмаһынан тыңлау, йөкмәтке буйынса һорауҙарға яуап биреү кеүек эштәр башҡарғанда, һүҙлек эше иғтибар үҙәгендә тора.
6. 5-6-сы кластарҙа алған белемдәр тулыландырыла. Темалар буйынса яҙыусылар, шағирҙар ижады менән таныштырыу, яңы текстар уҡыу, диалог һәм монолог ярҙамында бәйләнешле һөйләм төҙөү дауам итә.

7. Туған тел, белем, укытыусы, мәктәп һәм көҙгө байлык тураһында һөйләшеү күберәк урын ала.
8. Бәйләнешле текст төҙөү, бер телдән икенсе телгә тәржемә итеү күнегеүҙәре башкарыла.

Укытыу предметының төп йөкмәткеһе

I. Яңынан мәктәпкә (6 сәғәт)   5-6-сы кластарҙа алған белемдәрҙе тулыландырыу. Был тема буйынса яҙыусылар, шағирҙар ижады менән таныштырыу, яңы текстар укыу. Диалог һәм монолог ярҙамында бәйләнешле һөйләм төҙөү дауам итә. Туған тел, белем, укытыусы, мәктәп һәм көҙгө байлык тураһында һөйләшеү күберәк урын ала. Бәйләнешле текст төҙөү, бер телдән икенсе телгә тәржемә итеү күнегеүҙәре башкарыла. Көҙ, көҙгө эштәр, уңыш йыйыу темаһы төп урындарҙың береһен алып тора. Мәктәп, укыу, китап, икмәк, уңыш, емеш-еләк тураһында мәкәлдәр, әйтемдәр, йомактар менән танышыу. Грамматика: 6-сы класта үтелгәндәрҙе кабатлау. Мәктәпкә. (6 сәғәт)

II. Ауыл тормошо (7 сәғәт)   Ауыл тормошо, ауыл кешеләренең көнкүреше, хеҙмәт, игенсе хеҙмәте тураһында әңгәмәләр үткәреү. Игенсе эшенең нескәлектәрен һөйләү. Ауыл тормошоноң кала тормошонан айырмалы яктары тураһында аңлатыу. Ауыл еренән сыккан күренекле шәхестәрҙең тормош юлы менән таныштырыу, осрашыуҙар ойоштороу. Был тема буйынса яҙылған әҫәрҙәр укыу. Грамматика: Ҡылым. hүҙбәйләнеш. hөйләм төҙөлөшө.

III. Башкортостан буйлап сәйәхәт (8 сәғәт) Башҡортостан тураһында 1-6 кластарҙа үтелгәндәрҙе кабатлап, белгән фактик материалды эҙмә-эҙлекле итеп һөйләргә өйрәнеү. Был тема буйынса укыусыларға яңы мәғлүмәт биреү. Тыуған еребеҙҙең сал тарихы барлығын, Башҡортостан тураһында рус яҙыусылары, «Урал» эпосы, һуңғы йылдарҙағы тарихи Башкортостан ерендә үткәрелгән фәнни экспедициялар мәғлүмәттәре менән таныштырып китеү («Арҡайым», «Сынташты», боронғо ҡалалар, алтын әйберҙәр табыу һ.б. тураһында), бының өсөн һуңғы йылдарҙа сыккан матбуғат баҫмаларына мөрәжәғәт итеү. Был тема буйынса тәкдим ителгән әҫәрҙәр менән танышыу, укыусыларҙың яҙыу һәм һөйләү телмәрен үҫтереү өҫтөндә эш алып барыла. Грамматика: Яңғыҙлык исемдәр.

IV. Спорт. Спорт кәрәк-ярактары (9 сәғәт)   Кешегә сәләмәт булыу өсөн спорт менән шөғөлләнергә кәрәк икәнлеген аңлатыу һәм был турала укыусылар менән һөйләшеү, әңгәмә ойоштороу. Укыусылар үҙҙәре спорт менән ҡыҙыкһыныуҙары, күренекле спортсмендар тураһында һөйләргә өйрәтеү. Спорт тураһында теле-радио тапшырыуҙары, газета материалдары буйынса һөйләү. Башкортостанда спорт төрҙәре. Спорт өлкәһендә данлыклы кешеләр.   Грамматика: Башкорт теленең үҙенсәлекле хәреф, өндәре, һөйләм төрҙәре.

V. Мин һәм беҙҙең ғаилә (9 сәғәт)   Уҡыусы үҙенең ғаиләһе тураһында тулы һәм иркен һөйләй белергә тейеш. Сөнки был тема йылдан-йыл ҡабатлана. Ғаилә ағзаларын дөрөҫ атау, уларға ихтирамлы, иғтибарлы булырға өйрәтеү. Ғаилә, ғаилә ағзалары тураһында яҙылған әҫәрҙәр уҡыу, уларҙы аңлы ҡабул итергә өйрәтеү, һөйләү күнекмәләрен үҫтереү. Уҡылған әҫәрҙәр буйынса план төҙөргә өйрәтеү, план буйынса һөйләү. Телмәр үҫтереүгә айырым иғтибар бирелә. Был бүлектә билдәле рәссамдарҙың әҫәрҙәре күп кенә урын алған. Картинаны ҡарай, аңлай һәм уның йөкмәткеһен һөйләргә өйрәтеү.   Грамматика: Ҡылым. Ҡылымдарҙың заман, зат, һан менән үҙгәреше.

VI. Әсәйҙәр байрамы. (3 сәғәт)   Әсәй, өләсәйҙәрҙең изгелеге, ҡәҙере хаҡында әҫәрҙәр уҡыу, йөкмәткеһе өҫтөндә эш төрҙәре башҡарыу, һүҙлек байлыктарын арттырыу. "Ҡатын-ҡыҙҙар байрамы тураһында әңгәмәләр, иртәлектәр үткәреү, данлыҡлы ҡатын-ҡыҙҙар менән осрашыуҙар ойоштороу. VII. Сәнғәт оҫталары. (7 сәғәт)   Республиканың данлыҡлы һәм арҙаҡлы шәхестәре менән танышыуҙы дауам итеү. Сәнғәт оҫталарының тормош юлы һәм ижады менән таныштырыу. Теле-радио тапшырыуҙар, яҙмалар ҡарау. Уларҙың әҫәрҙәрен таныу, данлыҡлы кешеләребеҙ тураһында һөйләй белеү. Йырҙар өйрәтеү, бергәләп йырлау, һәләтле балалар менән йырҙар өйрәнеү. Мәктәп сәхнәһе өсөн концерт номерҙары әҙерләү.

VIII. Исемең матур, кемдәр ҡушкан? Исемдәрҙә - ил тарихы (3 сәғәт)   Был тема кеше исемдәренән башҡа тау, ер, һыу атамалары мөнән берлектә алып барыла. Исемдәрҙең мәғәнәһе, уның кеше холоҡ-фиғеленә тәьҫир итеүе. Данлыҡлы кешеләрҙең исемдәренә бәйләп, төрлө тарихи ваҡиғалар һөйләү, әҫәрҙәр уҡыу. Атамалар буйынса легендалар, риүәйәттәр уҡыу ҙа дәрестәрҙе ҡыҙыҡлы, мауыҡтырғыс итеп үткәрергә ярҙам итәсәк.   «Исемдәрҙә – ил тарихы», «Исемең матур, кемдәр ҡушкан?» темаһына иртәлектәр үткәреү, уҡыусыларҙың һөйләү телмәрен үҫтерергә, кеше алдында сығыш яһау өсөн ярҙам итәсәк.

IX. Борон-борон заманда... (5 сәғәт)   Башҡорт халыҡ ижады темаһын киңәйтеү, уҡыусыларҙың белгәндәрен тулыландырыу, һүҙ байлығын, һөйләү телмәрен үҫтереү маҡсат булып тора. Күберәк иғтибарҙы тексты аңлы ҡабул итеү һәм йөкмәткеһен һөйләй белеүгә йүнәлтеү. Бында башҡорт халыҡ әкиәттәренән башҡа, Ф.Туғыҙбаеваның «Тайыштабан ниңә уйнарға сыҡманы?» әкиәте лә урын алған. Уларҙың айырмаһын билдәләп үтеү кәрәк.

X. Берҙәмлек, дуҫлыҡ, тыныслыҡ (5 сәғәт)   Иң төп темаларҙың береһе - берҙәмлек, дуслыҡ, тыныслыҡ. Бында тик кешеләр араһындағы дуҫлыҡ тураһында ғына һөйләшеү бармаясаҡ, ә халыҡ-ара булған мөнәсәбәттәр ҙә иғтибар үҙәгендә торорға тейеш. Был тема буйынса уҡыусыларҙы аңлап фекер йөрөтөргә һәм һөйләй белергә өйрәтеү. Уҡылған әҫәрҙәрҙең йөкмәткеһе буйынса фекер алышыу, әңгәмә ойоштороу.

Уҡыусыларҙың белем кимәленә талаптар

7 класс өсөн телмәр күнекмәләре:

1. Өйрәнелгән әҫәрҙәрҙең авторын, исемен белеү;
2. Яҙыусы ижад иткән художестволы картиналарҙы уйлап күҙ алдына баҫтырыу;
3. Эпик һәм лирик әҫәрҙе айыра белеү;
4. Программала ятлау өсөн тәкдим ителгән әҫәрҙәрҙең тексын ятлау, 8-10 шиғырҙы яттан тасуири һөйләй белеү.
5. Художестволы, фәнни популяр һәм публицистик текстарҙы ҡысҡырып, етеҙ уҡыу;
6. Художестволы әҫәрҙәрҙе тасуири уҡыу;
7. Ҙур булмаған хикәйәләрҙе йәки уларҙың өҙөктәрен һөйләп биреү.
8. Йәмғиәт тормошонда телдең роле; туған телдең әһәмиәте;
9. Фонетика, телмәр өндәре, ижек, баҫым, һуҙынҡы һәм тартынҡы өндәр;
10. Графика, алфавит; хәрефтәрҙең өндәрҙе сағылдырыуы төшөнсәләре;
11. Лексика; һүҙҙең лексик мәғәнәһе; һүҙҙең тура һәм күсмә мәғәнәһе; синоним, антоним, омоним;
12. Исемдәрҙең һан, килеш менән үҙгәреше, күплек һәм килеш ялғауҙарының дөрөҫ яҙылышы, яңғыҙлыҡ исемдәрҙең дөрөҫ яҙылышы;
13. Ҡылымдарҙың заман, һан, зат менән үҙгәреше;
14. Ярҙамсы һүҙ төркөмдәре, уларҙың яҙылышы, һөйләмдәге роле.
15. Ижади диктанттар, изложениелар һәм иншалар яҙыу.

Уҡыу-уҡытыу программаһында планлаштырылған һөҙөмтәләрҙе үҙләштерелеүен баһалау

Класта һәм өйҙә башҡарыла торған яҙма эштәр өйрәтеү һәм тикшереү характерында була.

Уларға түбәндәгеләр инә:

1. башҡорт теленән төрлө типтағы күнегеүҙәр;
2. тәржемә эштәре (башҡорт теленән рус теленә һәм киреһенсә);
3. дәреслектәрҙәге әҙәби текстарға пландар төҙөү;

4. һорауҙарға яҙма яуаптар һәм иншалар;
5. тел һәм әҙәби материалдар буйынса аналитик һәм дөйөмләштереү тибындағы схемалар, проекттар төҙөү.

Башҡорт теленең ағымдағы, сирек йәки йыл аҙағында, шулай уҡ уҡыу йылы башында инеү диктанты, ҙур темаларҙан һуң йомғаҡлау контроль эштәре үткәрелә. Ағымдағы контроль эштәр программаның өйрәнелгән материалын үҙләштереүҙе тикшереү маҡсатында уҙғарыла. Уларҙың төрө һәм үткәреү йышлығы өйрәнелә торған материалдың ҡатмарлылығынан, уҡыусыларҙың белем кимәленән сығып билдәләнә. Ағымдағы контроль эштәр өсөн уҡытыусы йә тотош дәресте, йә уның бер өлөшөн генә файҙалана ала.

Уҡыу йылы башында инеү диктанты, сирек һәм йыл аҙағында йомғаҡлау контроль эштәре мәктәп администрацияһы менән берлектә төҙөлгән график буйынса үткәрелә. Контроль эштәрҙе сиректең беренсе көнөндә һәм дүшәмбелә үткәреү тәкдим ителмәй.

Программа материалының үҙләштереү кимәле уҡыусыларҙың дәрестәрҙә телдән биргән яуаптарына һәм яҙма эштәренә ҡарап баһалана. Бының өсөн башҡорт теленән һәр класта түбәндәге күләмдә контроль эштәр, яҙма эштәр үткәреү ҡарала:

Яҙма эштәрҙең төрҙәре: Контроль күсереп яҙыу- 4.

Башҡорт (дәүләт) телен өйрәнеү өсөн уҡыу - уҡытыу методик ҡулланмалар

1. Башҡорт теленән программа. (Уҡытыу урыҫ телендә алып барылған мәктәптәрҙең I – XI кластары өсөн). Төҙөүселәре: Усманова М.Ғ., Ғәбитова З.М. – Ижевск: «КнигоГрад», 2007.

2. Башҡорт теленән диктанттар һәм изложениелар йыйынтығы. Усманова М.Ғ., Ғәбитова З.М. – Өфө: Китап, 2009.

3. Уҡытыу урыҫ телендә алып барылған мәктәптәрҙең 7-8-се кластары өсөн «Башҡорт теле» дәреслегенә методик күрһәтмәләр. Усманова М.Ғ., Ғәбитова З.М. – Өфө: Китап, 2006.

4. Ғәбитова З.М. Телмәр үҫтереү дәрестәре. Башҡорт телен дәүләт теле итеп өйрәнеүселәр өсөн. – Өфө: Китап, 2009. – 128 бит.

5. Уҡытыу рус телендә алып барылған мәктәптәрҙә башҡорт (дәүләт) теле буйынса уҡыусыларҙың телмәр үҫтереүенә, яҙма эштәренә, дәфтәр тотоуҙарына һәм яҙма эштәр үткәреүгә берҙәм талаптар. (Протокол №4, 13 ғинуар 2010 йыл)

6. Усманова М. Г. Башҡорт теле грамматикаһы таблицаларҙа һәм схемаларҙа.

7. Аслаев Т. Х., Атнағолова С.В. Телмәр үҫтереү буйынса сюжетлы картиналар.-Өфө:Китап, 1996.

8. Башҡорт әҙәбиәте буйынса аудио-видео әсбаптар.- Өфө: Башҡортостан Республикаһының Мәғариф министрлығы. 2005.

9. Башҡорт теле грамматикаһы таблицаларҙа. Фонетика. Морфология. - Башҡортостандың бәләкәй даһийы. Өфө : «Эдвис» укытыу – методика үҙәге, 2008.

10. Башҡорт теленең аңлатмалы һүҙлеге. Ураҡсин З.Г. – Өфө, 2004.

11. Русса-башҡортса һүҙлек. Ураҡсин З.Г., Саяхова К.Г. – Өфө, 1997.

12. Омонимдар һүҙлеге. Әхтәмов М.Х. – Өфө, Китап, 2006.

13. Башҡорт теленең фразеологик һүҙлеге. Ураҡсин З.Г. – Өфө, Китап, 2006.

14. Башҡортостан энциклопедияһы. Шәкүров Р.З. – Өфө, Китап, 1997.

15. Балалар әҙәбиәте антологияһы. Әлибаев С. – Өфө, Китап, 1999.

16. Электрон дәреслек. Башҡорт (дәүләт) теле. 5-11 – Өфө: Мәғариф министрлығы, 2003.

17. Электрон дәреслек. Башҡорт әҙәбиәте. 5-9 класс – Өфө: Мәғариф министрлығы, 2003.

18. Раҡаева Ә.С., Дәүләтшина М.С. Башҡорт теленән контроль һорауҙар, тестар ҡулланмаһы. – Өфө: Педкнига, 2008. – 96 бит

19. Башҡорт теле таблицаларҙа, схемаларҙа һәм ҡағиҙәләрҙә. Әүбәкирова З.Ф.– Өфө, 2006.

Материаль-техник ҡулланмалар

1. телевизор;

2. компьютер;

3. принтер;

4. DVD-проигрыватель,

5. Аудио-видеомагнитофон.

Төп һәм өҫтәлмә әҙәбиәт

1. Башҡорт теле: Уҡытыу урыҫ телендә алып барылған мәктәптәрҙең 7-се синыф укыусылары өсөн дәреслек. Усманова М.Ғ. һ.б. – Өфө: Китап, 2008

2. Ғәбитова З.М. Телмәр үҫтереү дәрестәре. – Өфө: Китап, 2009.

3. Башҡортса – русса мәҡәлдәр һәм әйтемдәр һүҙлеге. – Өфө: Китап, 1994.

4. Әүбәкирова З.Ф., Әүбәкирова Х.Е., Дилмөхәмәтов М.И. Мин башҡортса укыйым – Өфө: Китап, 2007.ә

5. Тел төҙәткестәр, тиҙәйткестәр, һанамыштар. Төҙөүселәр: Иҫәнғолова Ә.Ф., Дәүләтҡолова Г.Ш. – Өфө: Эшлекле династия, 2008.

6. Балалар уйын фольклоры. Сөләймәнов А.М. – Өфө, Китап, 2007.

7. Балалар өсөн йөҙ йыр. Юнысова Г.А. – Өфө, Китап, 2003

8. «Башҡортостан укытыусыһы», «Йәншишмә», «Аҡбуҙат», «Аманат», «Йәшлек» гәзит-журналдары.

9. Ял минуттары өсөн күнегеүҙәр. Методик ҡулланма. Төҙөүселәр: Иҫәнғолова Ә.Ф., Дәүләтҡолова Г.Ш. – Өфө: Эшлекле династия, 2008

Мостай Кәрим ижадында милли тәрбиә нигеҙҙәре. Вәлиев И.И. – Өфө, Китап, 2005.

Календарь - тематик планлаштырыу 7 класс

№	Тема	Дәрестәр һаны	Дәрес төрө	Үткәрелеү датаһы	
				Фактик	Планлашты рылған
	Яңынан мәктәпкә.	**4**			
1	М. Кәрим “Уҡытыусыма”.VI класта үтелгәндәрҙе ҡабатлау.	1	Ҡабатлау	01.09.	
2	Б.Бикбай «Туған тел”.	1	Ҡабатлау	08.09.	
3	Контроль күсереп яҙыу “Көҙ”.		Контроль эш	15.09.	
4	Хаталар өҫтөндә эш.	1	Ҡабатлау	22.09.	
	Ауыл тормошо.	**3**			
5	Икмәк үткән юл.	1	Яңы тема	29.09.	
6	Алтын башаҡтар. Һөйләм.	1	Яңы тема	06.10.	
7	Мәктәп ашханаһында. Һөйләм төҙөлөшө.	1	Яңы тема	13.10.	
	Башҡортостан буйлап сәйәхәт	**3**			
8	М.Кәрим. Башҡортостан. Исем.	1	Яңы тема	20.10.	
9	Урал. Уртаҡлыҡ һәм яңғыҙлыҡ исемдәр.	1	Яңы тема	27.10.	
10	Тәбиғәт һәйкәлдәре. Тыуған ил, Ватан тураһында мәҡәлдәр.	1	Яңы тема	10.11.	
	Спорт. Спорт кәрәк-яраҡтары.	**3**			
11	Спорт – ул һаулыҡ. Башҡорт теленең үҙенсәлекле өндәре.	1	Яңы тема	17.11.	
12	Беҙҙең ғаилә ярышта. Тексты өлөштәргә бүлеү.	1	Яңы тема	24.11.	
13	Һаулығың – байлығың. Һөйләмдә һүҙҙәр тәртибе.	1	Яңы тема	01.12.	
	Мин һәм беҙҙең ғаилә.	**5**			
14	К.Шафиҡова “Әсәй күҙҙәре”.	2	Яңы тема	08.12. 15.12.	
15	Контроль күсереп яҙыу “Әсәй».	1	Контроль эш	22.12.	
16	Хаталар өҫтөндә эш.	1	Ҡабатлау	29.12.	
17	Ғаилә, ата-әсәләр тураһында мәҡәлдәр һәм әйтемдәр. Ҡылым тураһында үткәндәрҙе ҡабатлау.	1	Ҡабатлау	12.01.	
	Әсәй, әсәкәйем…	**2**			

18	Ф.Рәхимғолова “Беҙҙең әсәй”.	1	Яңы тема	19.01.	
19	Й.Солтанов “Ҡәнәфер сәскәһе”.	1	Яңы тема	26.01.	
	Сәнғәт оҫталары.	**2**			
20	Мәшһүр бейеүсе Рәшиҙә Туйсина.	1	Яңы тема	02.02.	
21	Башҡорт халыҡ бейеүҙәре.	1	Яңы тема	09.02.	
	Исемең матур, кемдәр ҡуйған?	**4**			
22	Исемдәрҙә – ил тарихы.	1	Яңы тема	16.02.	
23	Боронғо башҡорт исемдәре.	1	Яңы тема	01.03.	
24	Контроль күсереп яҙыу.	1	Контроль эш	15.03.	
25	Хаталар өҫтөндә эш.	1	Ҡабатлау	22.03.	
	Борон-борон заманда.	**2**			
26	Ирәндек.	1	Яңы тема	05.04.	
27	Ф.Туғыҙбаева “Тайыштабан ниңә уйнарға сыҡманы?” Кластан тыш уҡыу.	1	Яңы тема	12.04.	
	Берҙәмлек, дуҫлыҡ, тыныслыҡ	**5**			
28	Ш.Бикҡол “Тыныслыҡ кәрәк”.	1	Яңы тема	19.04.	
29	К.Кинйәбулатова ”Дуҫтарым күп”.	1	Яңы тема	26.04.	
30	Р.Мөхәммәтов “Тауышһыҙ Талип”.	1	Яңы тема	03.05.	
31	С.Әлибай “Ҡайын һыуы”.	1	Яңы тема	17.05	
32	Контроль күсереп яҙыу.	1	Ҡабатлау	24.05.	

Аңлатмалы яҙыу.

Уҡытыу рус телендә алып барылған мәктәптәрҙә 8-се класс өсөн башҡорт (дәүләт) теленән эш программаһы.

Эш прогаммаһы 34 сәғәткә бүленгән (аҙнаға 1 сәғәт), календарь буйынса **32** сәғәт.

Дәреслек: Усманова М.Ғ., Ғәбитова З.М. Башҡорт теле: Уҡытыу рус телендә алып барылған мәктәптәрҙең 8- се класс уҡыусылары өсөн дәреслек.- 3-сө баҫма , яңыртылған – Өфө: Китап, 2012.

Программа кимәле : базислы

Уҡытыусының тел буйыса уҡыу- уҡытыу методик комплекты:

Уҡытыу урыҫ телендә алып барылған мәктәптәрҙең I – XI кластары өсөн .Башҡорт теленән программа.– Ижевск: «КнигоГрад», 2008.

Ғәбитова З.М. Уҡытыу рус телендә алып барған мәктәптәрҙең 7- 8- се кластары өсөн “Башҡорт теле” дәреслегенә методик күрһәтмәләр. - Өфө:Китап, 2006. – 152 бит.

Усманова М.Г., Габитова З.М. Башҡорт теленән диктанттар һәм изложениелар йыйынтығы: 5-11 класс уҡытыусылары өсөн ҡулланма.-Өфө: Китап, 2009.- 168 бит.

Уҡыусылар өсөн тел буйынса уҡыу-уҡытыу методик комплекты: Усманова М.Ғ., Ғәбитова З.М. Башҡорт теле: Уҡытыу рус телендә алып барылған мәктәптәрҙең 8- се класс уҡыусылары өсөн дәреслек.- 3-сө баҫма , яңыртылған – Өфө: Китап, 2012.

Программа кимәле : базислы

Программа үҙенсәлектәренең характеристикаһы:

Эш программаһы Башҡортостан Республикаһы Мәғариф министрлығы тарафынан раҫланған «Башҡорт теленән программа» (Уҡытыу рус телендә алып барылған мәктәптәрҙең I- IX кластары өсөн) нигеҙендә төҙөлдө. Төҙөүселәре Толомбаев Х.А., Дәүләтшина М.С., Ғәбитова З.М., Усманова М.Г.- Ижевск: «КнигоГрад», 2008.

Башҡортостан Мәғариф Министрлығы тарафынан тәҡдим ителгән программа Көнгәк ауылы урта дөйөм белем биреү мәктәбе муниципаль дөйөм белем биреү бюджет учреждениеһының «Уҡыу планы»на ярашлы рәүештә тормошҡа ашырыла. Программаның үҙенсәлеге 66-сы һәм 67-се дәрестәрҙә бирелгән “Хаталар өҫтөндә эш” һәм ”Йәшел алтын.Үтелгәндәрҙе ҡабатлау” темалары берләштерелгән.

Был эш программаһында федераль һәм республика закондары талаптары тормошка ашырыла:

1. «Рәсәй Федерацияһы халыҡтары телдәре тураһында» Законы;
2. Башҡортостан Республикаһы халыҡтары телдәре тураһында» Законы;
3. Башҡортостан Республикаһының “Мәғариф тураһында” Законы;
4. Башҡортостан Республикаһының “Уҡытыу һәм тәрбиә биреү” концепцияһы;
5. Рәсәй Федерацияһының «Мәғариф тураһында» Законы.

Программаның йөкмәткеһе 3 йүнәлештә төҙөлгән:

- телмәр эшмәкәрлеген формалаштырыу;

- телдең системаһын (фонетика, орфография, орфоэпия, грамматика, пунктуация) өйрәнеү;
- бәйләнешле текст менән эшләргә өйрәтеүҙе күҙ уңында тота. Шулай уҡ унда милли тәрбиә тураһында ла мәсьәлә күтәрелә.

Программаның йөкмәткеһе һәм төҙөлөшө.

Рус һәм башҡа мәктәптәрҙә телде белмәгән балаларға башҡорт телен өйрәтеүҙең байтаҡ үҙенсәлектәре бар. Уларҙың иң мөһимдәрен һанап китәбеҙ:

1. Балаларҙы һөйләшергә өйрәтеү үҙәк бурыс.
2. Был дәрестәрҙә балаларҙы башҡортса һөйләшергә, уҡырға, элементар яҙырға өйрәтеү бергә алып барыла. Тел менән әҙәби материалдары бергә ҡушып өйрәнелә (интеграция).
3. Башҡорт теле мотлаҡ практик рәүештә өйрәнелә. Лингвистик һәм әҙәби күренештәр, уҡыу материалы нигеҙендә, практик ҡулланыу маҡсатынан сығып өйрәнелә (коммуникатив йүнәлеш).

Тематик план

№	Тема	Сәғәттәр һаны
1	Мәктәпкә барабыҙ	3
2	Көҙө эштәр һәм көҙгө күренештәр	3
3	Өфө менән танышыу	4
4	Хеҙмәт төбө - хөрмәт	2
5	Ҡыш дауам итә	4
6	Салауат Юлаев – халҡыбыҙҙың милли батыры	4
7	Йәмле яҙ, һағындыҡ һине!	4
8	Беҙ ҡайтырбыҙ йондоҙҙарға әүерелеп	3
9	Ай Уралым, Уралым...	5

Уҡытыу предметының төп йөкмәткеһе.

Мәктәпкә барабыҙ (3 сәғәт).

Был тема буйынса 7 класта үтелгәндәрҙе ҡабатлау, һүҙлек байлығын арттырыу. Тема буйынса эҙмә-эҙлекле һөйләмдәр төҙөтөү, ҡыҫҡа ғына хикәйә төҙөргә өйрәтеү. Текст өҫтөндә эшләү,план төҙөү, план буйынса һөйләү. Мәктәп, класс торошо һ.б. хаһында әңгәмәләр ойоштороу. Белем, китап тураһында мәҡәлдәр ҡойоу. класта үтелгәндәрҙе иҫкә төшөрөү. Һөйләмдә һүҙҙәр тәртибе. Өндәрҙе дөрөҫ әйтеү.

Көҙө эштәр һәм көҙгө күренештәр (3 сәғәт)

Көҙгө үҙгәрештәрҙе бергәләп күҙәтеү, кешеләрҙең көҙгө хеҙмәтен күҙәтеү. Темаға ҡағылышлы текстар уҡыу. Муллыҡ, хеҙмәт тураһында мәҡәл, әйтемдәр менән танышыу. Һынамыштар уҡыу. Синтаксис. Маҡсаты буйынса һөйләм төрҙәре. Логик баҫым. Исем менән ҡылымды ҡабатлау.

Өфө менән танышыу (4 сәғәт)

Өфө - башҡортостандың баш ҡалаһы. Өфө ҡалаһы, уның үткәне, бөгөнгөһө тураһында әңгәмә үткәреү. Уның иҫтәлекле урындары тураһында һөйләшеү, һүрәттәр ҡарау. Һөйләм телмәрен үҫтереү. Рефераттар яҙҙырыу һәм уны класс алдында ҡыҫҡаса һөйләтеү кеүек эштәр ҡулланырға мөмкин. Башҡорт ҡылымдарының төҙөлөшө. Барлыҡ төшөнсәһе һәм уның биреләше.

Хеҙмәт төбө - хөрмәт (2 сәғәт)

Кеше тормошонда хеҙмәттең роле, тигән темаға әңгәмә ҡороу. Данлыҡлы хеҙмәт ветерандары менән осрашыу ойоштороу. Уҡыусыларға ниндәй һөнәр оҡшауы тураһында һөйләтеү, яңы мәғлүмәттәр биреү. Һөнәрҙәр тураһында шиғырҙар, хикәйәләр уҡыу. Хеҙмәт, һөнәрҙәр тураһында мәҡәлдәр өйрәнеү. Ябай һөйләм. Һөйләмдең баш киҫәктәре. Эйә менән хәбәрҙең ярашыуы. Юҡлыҡ, булмағанлыҡ төшөнсәләре.

Ҡыш дауам итә (4 сәғәт)

Ҡыш миҙгеле тураһында белгәндәрҙе системалаштырыу, һүҙлек байлығын арттырыу кеүек эштәр ентекле алып барыла. Ҡыш тураһында текстар, шиғырҙар, мәҡәлдәр, һынамыштар уҡыу яңы йылға бағышланған йырҙар, мәҡәл һәм әйтемдәр. Яңы йыл менән ҡотлау открыткаһы яҙырға өйрәнеү. Уҡытыусы һайлаған текст буйынса изложение яҙыу. Үтелгәндәрҙе ҡабатлау. Эйә менән хәбәр араһында һыҙыҡ.

Салауат Юлаев – халҡыбыҙҙың милли батыры (4 сәғәт)

С.Юлаевтың биографияһы, ижады менән танышыу. Уның шиғырҙарын ятлау, шиғырҙарының һаҡланыу тарихы тураһында әңгәмә ойоштороу. С.Юлаевтың тормошо, батырлығы, ижады тураһында уҡыусыларҙан төрлө ижади эштәр эшләтеү. (һүрәттәр төшөрөү, инша яҙыу, стенгәзит сығарыу)һ.б. Һөйләмдең эйәрсән киҫәктәре тураһында төшөнсә. Аныҡлаусы.

Йәмле яҙ, һағындыҡ һине! (4 сәғәт)

Яҙ миҙгеле тураһында белемдәрҙе системалаштырыу. Яҙғы байрамдар- 1 Май һәм Еңеү байрамы тураһында һөйләшеү. Яҙғы тәбиғәт күренештәре, ҡоштарҙы ҡаршылау, баҡса эштәре тураһында әңгәмәләр үткәреү. Тултырыусы.

Беҙ ҡайтырбыҙ йондоҙҙарға әүерелеп (3 сәғәт)

Башҡорт халҡының Бөйөк Ватан һуғышындағы ҡаһарманлығы. Ветерандарға, батырҙарға ҡарала ихтирам, ғорурланыу тойғоһо тәрбиәләү. Данлыҡлы кешеләр менән кисәләр, осрашыуҙар ойоштороу. Хәл. Һүҙлек менән эш күнек мәләре үткәреү.

Ай Уралым, Уралым...(5 сәғәт)

Башҡортостан, уның үткәне, бөгөнгөһө хаҡында әңгәмә үткәреү. Республикабыҙҙың күренекле урындары менән таныштырыу. Йәйге тәбиғәтте күҙәтеү, ололарҙың һәм балаларҙың йәйге эштәре тураһында диолог һәм монологтар төҙөү. 8 - се класта үтелгәндәрҙе ҡабатлау.

Уҡыусыларҙың белем кимәленә талаптар

“Мәктәп” темаһы буйынса һүҙлек байлығын арттырыу. Тема буйынса эҙмә-эҙлекле һөйләмдәр төҙөтөү, ҡыҫҡа ғына хикәйә төҙөү. Текст өҫтөндә эшләү, план төҙөү, план буйынса һөйләү. Мәктәп, класс торошо, уҡыу әсбаптары, китапхана, беҙҙең класс тураһында әңгәмәләр ойоштороу. Белем, китап һ.б. мәҡәлдәр ҡойоу.

1. Тәҡдим ителгән ситуация буйынса һорауҙар бирә белеү, уҡытыусының (йәки башҡаларҙың) һорауҙарына яуап бирә белеү; яуаптарҙы дөрөҫ интонация менән асыҡ, аңлайышлы итеп әйтеү, һөйләү, бирелгән һорауҙарға тулы итеп яуап биреү, күренекле яҙыусыларҙың биографияһы , ижады өҫтөндә ентекле эш алып барыу.
2. Ишеткәнде, күргәнде 4-6 һөйләм менән бәйләнешле итеп һөйләү.
3. Ҡысҡырып, шыма, ролләп, сәхнәләштереп һәм тасури уҡыу.
4. Һүҙлек һүҙҙәрен белеү һәм уларҙы телмәрҙә дөрөҫ ҡулланыу.
5. Дәрестә өйрәнелгән грамматик материалды практик ҡуллана белеү.
6. 80- 85 һүҙ күләмендә диктант яҙыу; 55-60 һүҙ изложение һәм 65-70 һүҙ инша яҙа белеү; ҡотлау хаты (открытка) яҙа белеү.
7. Башҡортостан, унын үткәне, бөгөнгөһө хаҡында әңгәмә үткәреү. Республикабыҙҙың күренекле урындары менән таныштырыу. Йәйге тәбиғәтте күҙәтеү, ололарҙың һәм балаларҙың йәйге эштәре тураһында диолог һәм монологтар төҙөү. 8- се класта үтелгәндәрҙе ҡабатлау.
8. Программала күрһәтелгән шиғырҙарҙы яттан белеү; 3-4 башҡорт йырын башҡара белеү, мәктәптең үҙешмәкәр сараларында ҡатнашыу, сәхнәлә сығыш яһау. Бөтә был эштәр тураһында бәйләнешле һөйләй белеү. Данлыҡлы кешеләр менән кисәләр, осрашыуҙар ойоштороу уларға ҡарала ихтирам, ғорурланыу тойғоһо уятыу, кешелеклелек тәрбиәләү.

Уҡыу-уҡытыу программаһында планлаштарылған һөҙөмтәләрҙе үҙләштерелеүен баһалау

Класта һәм өйҙә башҡарыла торған яҙма эштәр өйрәтеү һәм тикшереү характерында була.

Уларға түбәндәгеләр инә:

- башҡорт теленән төрлө типтағы күнегеүҙәр;
- ижади эштәр башҡарыу(төшөп ҡалған һүҙҙәрҙе өҫтәп яҙыу, нөктәләр урынына тейешле хәрефтәр ҡуйып яҙыу);
- тәржемә эштәре (башҡорт теленән рус теленә һәм киреһенсә);
- дәреслектәрҙәге әҙәби текстарға пландар төҙөү;
- бирелгән тексты өлөштәргә бүлеү, исемләү, план төҙөү, план буйынса йөйләү;
- һорауҙарға яҙма яуаптар һәм иншалар;
- тел һәм әҙәби материалдар буйынса аналитик һәм дөйөмләштереү тибындағы схемалар, проекттар төҙөү.

Башҡорт теленең ағымдағы, сирек йәки йыл аҙағында, шулай уҡ уҡыу йылы башында инеү диктанты, ҙур темаларҙан һуң йомғаҡлау контроль эштәре үткәрелә. Ағымдағы контроль эштәр программаның өйрәнелгән материалын үҙләштереүҙе тикшереү маҡсатында уҙғарыла. Уларҙың төрө һәм үткәреү йышлығы өйрәнелә торған материалдың ҡатмарлылығынан, уҡыусыларҙың белем кимәленән сығып билдәләнә. Ағымдағы контроль эштәр өсөн уҡытыусы йә тотош дәресте, йә уның бер өлөшөн генә файҙалана ала.

Уҡыу йылы башында инеү диктанты, сирек һәм йыл аҙағында йомғаҡлау контроль эштәре мәктәп администрацияһы менән берлектә төҙөлгән график буйынса үткәрелә. Контроль эштәрҙе сиректең беренсе көнөндә һәм дүшәмбелә үткәреү тәҡдим ителмәй.

Яҙма эштәрҙең төрҙәре:

Программа материалы буйынса, башҡорт теленән 8 –се кластарҙа түбәндәге күләмдә контроль һәм яҙма эштәр үткәреү ҡарала:

Диктант- 2;

Инша - 1.

Яҙма эш төрҙәре яҙыу уҡыусыларҙың укыу кимәленә, белеменә, мөмкинселегенә ҡарап уҡытыусы ҡарамағына ҡалдырыла һәм улар урынына шул уҡ күләмдә түбәндәге яҙма эштәр үткәрергә мөмкин:

-карточкалар менән эш;
-тест;
-һүрәт буйынса һөйләмдәр төҙөү;
-текста һөйләмдәрҙә һүҙҙәр тәртибе;
-терәк текстар менән инша яҙырға өйрәнеү:
-һүҙлек диктанты;
-һөйләмдәр төҙөү;
-һүҙлек менән эш;
-һүрәтләү иншаһы;
- слайд төҙөү.

Уҡыу - укытыу методик ҡулланмалар исемлеге

1. Аслаев Т. Х., Атнағолова С.В. Телмәр үҫтереү буйынса сюжетлы картиналар.-Өфө:Китап, 1996.
2. Башкиро-англо-русский словарь пословиц и поговорок /Авт.- сост. Надршина Ф.А., Зубаирова Э.М. Уфа: Китап, 2002.-160.
3. Башҡорт әҙәбиәте буйынса аудио-видеоәсбап.- Өфө: Башҡортостан Республикаһының Мәғариф министрлығы. 2005., Китап, 2006 .
4. Башҡорт теле грамматикаһы таблицаларҙа. Фонетика. Морфология. - Башҡортостандың бәләкәй даһийы. Өфө : «Эдвис» укытыу – методика үҙәге, 2008.
5. Ғәбитова З.М. Уҡытыу рус телендә алып барған мәктәптәрҙең 7- 8- се кластары өсөн “Башҡорт теле” дәреслегенә методик күрһәтмәләр. - Өфө:Китап, 2006. – 152 бит.
6. Русско –башкирский, башкирско- русский словарь. Башкирско русский разговорник.Уфа ГУЛР.Б.”Уфимский полиграф –комбинат”, 2009.-160с.
7. Русско –башкирский словарь водных обьектов Р.Б./составители: Хисамитдинова Ф.Г. итд.-Уфа: Китап, 2005.-256 с.

8. Саяхова Л.Г., Усманова М.Г. Башкирско- русский и русско башкирский учебный словарь с грамматическим приложением.- СПб.6БХВ.-Петербург 2005.-224с.
9. Толомбаев Х.А., Дәүләтшина М. С., Сиразетдинов З. Ә. Башҡротса өйрәнәйек. Урыҫ мәктәптәренең 1-4 – се синыфтары өсөн башҡорт теленән электрон дәреслек. – Өфө: Мәғариф министрлығы, 2003.
10. Ураҡсин З.Ғ.Башҡорт теленең фразеологик һүҙлеге.-яңыртылған, 2 -се баҫма.- Өфө: Китап, 2006.-344 бит.
11. Усманова М. Г. Башҡорт теле грамматикаһы таблицаларҙа һәм схемаларҙа.
12. Усманова М.Г., Габитова З.М. Башҡорт теленән диктанттар һәм изложениелар йыйынтығы: 5-11 класс укытыусылары өсөн ҡулланма.- Өфө:Китап,2002.- 166 бит.
13. Хисаметдинова Ф.Г.,Муратова Р.Т. русско –башкирский, башкирско- русский словарь- Уфа: ”Маленький гений Башкортостана”, учебно методический центр”Эдвис”, 2010.- 192.
14. Әбсәләмов З.З., Хажин В.И. Башҡортса- русса грамматик- орфографик һүҙлек: Рус мәктәбендә укыусы башҡорт балалары өсөн ҡулланма.-Өфө: БКН,1993.-136 бит.
15. Әхмәтов М.Х. Омонимдар (аҙаш һүҙҙәр) һүҙлеге.- Өфө:Китап, 2005.-224 с.

материаль-техник ҡулланмалар

- видеомагнитофон
- компьютер

Төп әҙәбиәт исемлеге

1. Ғәбитова З.М. Уҡытыу рус телендә алып барған мәктәптәрҙең 7- 8- се кластары өсөн “Башҡорт теле” дәреслегенә методик күрһәтмәләр. - Өфө:Китап, 2006. – 152 бит.
2. Толомбаев Х.А., Дәүләтшина М.С. Башҡорт теле: Уҡытыу рус телендә алып барылған мәктәптәрҙең 8- се класы укыусылары өсөн дәреслек. – Өфө: Китап, 2012.
3. Усманова М.Г., Габитова З.М. Башҡорт теленән диктанттар һәм изложениелар йыйынтығы: 5-11 класс укытыусылары өсөн ҡулланма.- Өфө:Китап,2002.- 166 бит.

Өҫтәлмә әҙәбиәт:

1. Автор коллективы. Балалар әҙәбиәт антологияһы. Икенсе китап.Төҙөүсе Сафуан Әлибай.-Өфө:Китап, 1987.-320 бит.
2. Башҡорт теле таблицаларҙа, схемаларҙа һәм ҡағиҙәләрҙә. Әүбәкирова З.Ф.– Өфө, 2006.
3. Башҡортса – русса мәҡәлдәр һәм әйтемдәр һүҙлеге. – Өфө: Китап, 1994.
4. Башкиро- англо-русский словарь пословиц и поговорок /Авт.- сост. Надршина Ф.А., Зубаирова Э.М. Уфа: Китап, 2002.-160 с. Русско – башкирский словарь водных обьектов Р.Б./составители: Хисамитдинова Ф.Г. итд.-Уфа: Китап,2005.-256 с.
5. Ғәбитова З.М. Телмәр үҫтереү дәрестәре. – Өфө: Китап, 2009.

6. Ғәйнуллин М.Ф., Хәсәйенов Ғ.Б. Совет Башҡортостаны яҙыусылары. Биографик белешмә. Тулыландырған, төҙәтелгән ике баҫма.- Өфө:Китап.,1988.-400 бит.
7. Журналдар: «Башҡортостан уҡытыусыһы», «Аҡбуҙат», «Аманат».
8. Мәктәп сәхнәһе өсөн пьесалар.-Өфө:Китап,2010.-256 бит.
9. Русско –башкирский, башкирско- русский словарь. Башкирско русский разговорник.Уфа ГУЛР.Б.”Уфимский полиграф –комбинат”, 2009.-160 с.
10. Саяхова Л.Г., Усманова М.Г. Башкирско- русский и русско башкирский учебный словарь с грамматическим приложением.- СПб.6БХВ.-Петербург 2005.-224с.
11. Тел төҙәткестәр, тиҙәйткестәр, һанамыштар. Төҙөүселәр: Иҫәнғолова Ә.Ф., Дәүләтҡолова Г.Ш. – Өфө: Эшлекле династия, 2008.
12. Ураҡсин З.Ғ.Башҡорт теленең фразеологик һүҙлеге.-яңыртылған, 2 -се баҫма.- Өфө: Китап, 2006.-344 бит.
13. Хисаметдинова Ф.Г.,Муратова Р.Т. русско –башкирский, башкирско- русский словарь- Уфа: ”Маленький гений Башкортостана”, учебно методический центр”Эдвис”, 2010.- 192 с.
14. Әбсәләмов З.З., Хажин В.И. Башҡортса- русса грамматик- орфографик һүҙлек: Рус мәктәбендә уҡыусы башҡорт балалары өсөн ҡулланма.-Өфө: БКН,1993.-136 бит.
15. Әхмәтов М.Х. Омонимдар (аҙаш һүҙҙәр) һүҙлеге.- Өфө:Китап, 2005.-224 с.
16. Әүбәкирова З.Ф., Әүбәкирова Х.Е., Дилмөхәмәтов М.И. Мин башҡортса уҡыйым – Өфө: Китап, 2007.
17. Ял минуттары өсөн күнегеүҙәр. Методик ҡулланма. Төҙөүселәр: Иҫәнғолова Ә.Ф., Дәүләтҡолова Г.Ш. – Өфө: Эшлекле династия, 2008.

Календарь - тематик план

№	**Дәрес темаһы**	**Дәрес һаны**	**Дәрес төрө**	**Үткәрелеү датаһы**	
				фактик	**планлаштырылған**
	Мәктәпкә барабыҙ	**3**			
1	Мәктәпкә барабыҙ. Көҙ күренештәре. Үтелгәндәрҙе ҡабатлау.	1	Ҡабатлау	04.09.	
2	И. Кинйәбулатов “Тыуған телем”. Исем.	1	Яңы тема	11.09.	
3	Б. Рафиҡов “Илем, Башҡортостаным!”. Ҡылым.	1	Яңы тема	18.09.	
	Көҙгө эштәр һәм көҙгө күренештәр.	**3**			
4	Ф.Ғөбәйҙуллина “Көҙ”. Маҡсаты буйынса һөйләм төрҙәре.	1	Яңы тема	25.09.	

5	С. Муллабаев “Көҙгө урман”. Хәбәр һәм һорау һөйләмдәр.	1	Яңы тема	02.10.	
6	А. Игебаев “Тәмленең дә тәмлеһе…” Өндәү һөйләм.	1	Яңы тема	09.10.	
	Өфө менән танышыу.	**4**			
7	Өфө - Башҡортостандың баш ҡалаһы. Ҡылымдарҙың төҙөлөшө.	1	Яңы тема	16.10.	
8	Өфө урамдары буйлап. Ҡылымдарҙың заманы.	1	Яңы тема	23.10.	
9	Диктант “Өфө урамдары”.	1	Контроль эш	13.11.	
10	Хаталар өҫтөндә эш.	1	Ҡабатлау	20.11.	
	Хеҙмәт төбө - хөрмәт.	**2**			
11	В. Моратова “Башҡорттар әрме хеҙмәтендә”. Ябай һөйләм төрҙәре.	1	Яңы тема	27.11.	
12	Әкиәт “Алданған бүре”. Һөйләмдең баш киҫәктәре.	1	Яңы тема	04.12.	
	Ҡыш дауам итә.	**4**			
13	Н. Исламғолова “Ҡышҡы биҙәктәр” Һүҙлек менән эш.	1	Яңы тема	11.12.	
14	Е. Кучеров “Бураны ла тамсыһы ла булыр”. Яңғыҙлыҡ исемдәрҙең дөрөҫ яҙылышы.	1	Яңы тема	18.12.	
15	Инша “Ҡыш».	1	Контроль эш	25.12.	
16	Хаталар өҫтөндә эш.	1	Ҡабатлау	15.01.	
	Салауат Юлаев – халҡыбыҙҙың милли батыры.	**4**			
17	Салауат Юлаев – халҡыбыҙҙың милли батыры. Риүәйәт.	1	Яңы тема	22.01.	
18	Палдискиҙа Салауат музейы. Аныҡлаусы.	1	Яңы тема	29.01.	
19	Салауат һәйкәле. Аныҡлаусы.	1	Яңы тема	05.02.	
20	Батыр Вәлид “Салауат маршы”.	1	Яңы тема	12.02.	
	Йәмле яҙ, һағындыҡ һине!.	**4**			

21	Йәмле яҙ, һағындыҡ һине!. Тултырыусы.	1	Яңы тема	19.02.	
22	Яҙғы байрамдар.	1	Яңы тема	26.02.	
23	Рәшит Ниғмәти ижады. Ватан.	1	Яңы тема	04.03.	
24	Яҙғы эштәр.Үтелгәндәрҙе ҡабатлау.	1	Ҡабатлау	11.03.	
	Беҙ кайтырбыҙ йондоҙҙарға әүерелеп.	**3**			
25	С. Әлибай "Сәскәле ай". Тасуири уҡыу күнекмәләре. Хәл.	1	Яңы тема	18.03.	
26	Мәлих Харис "Хат". Хәл.	1	Яңы тема	01.04.	
27	Үлемһеҙ батырлыҡ. Үтелгәндәрҙе ҡабатлау.	1	Ҡабатлау	08.04.	
	Ай Уралым, Уралым…	**5**			
28	Ай,Уралым, Уралым. Ҡобайыр.	1	Яңы тема	15.04.	
29	Н. Нәжми "Башҡортостан" Һөйләмдең эйәрсән киҫәктәре.	1	Яңы тема	22.04.	
30	Мостай Кәрим. "Тыуған ил тураһында уйланыуҙар".	1	Яңы тема	06.05.	
31	Контроль диктант "Ай Уралым, Уралым"	1	Контроль эш	13.05.	
32	Хаталар өҫтөндә эш.	1	Ҡабатлау	20.05.	

Аңлатмалы яҙыу.

Уҡытыу рус телендә алып барылған мәктәптәрҙең 9-сы класы өсөн башҡорт (дәүләт) теленән эш программаһы.
Эш программаһы 36 сәғәткә бүленгән (аҙнаға 1 сәғәт).
Дәреслек: Башҡорт теле: Уҡытыу урыҫ телендә алып барылған мәктәптәрҙең 9-сы класы укыусылары өсөн дәреслек. Төҙөүселәре: Ғәбитова З.М., Усманова М.Ғ. – Өфө: Китап, 2011.
Программа кимәле : базислы
Уҡытыусының тел буйыса укыу- укытыу методик комплекты: :
Ғәбитова З.М. Уҡытыу рус телендә алып барған мәктәптәрҙең 7- 8- се кластары өсөн "Башҡорт теле" дәреслегенә методик күрһәтмәләр. - Өфө:Китап, 2006. – 152 бит.
Усманова М.Г., Габитова З.М. Башҡорт теленән диктанттар һәм изложениелар йыйынтығы: 5-11 класс укытыусылары өсөн ҡулланма.- Өфө:Китап,2002.- 166 бит.
«Уҡытыу рус телендә алып барылған мәктәптәрҙә башҡорт (дәүләт) теле буйынса берҙәм талаптар»
Уҡыусылар өсөн тел буйынса укыу- укытыу методик комплекты: Башҡорт теле: Уҡытыу урыҫ телендә алып барылған мәктәптәрҙең 9-сы класы укыусылары өсөн дәреслек. Төҙөүселәре: Ғәбитова З.М., Усманова М.Ғ. – Өфө: Китап, 2011.

Программа үҙенсәлектәренең характеристикаһы:
Эш программаһы Башҡортостан Республикаһы Мәғариф министрлығы тарафынан раҫланған «Башҡорт теленән программа» (Уҡытыу рус телендә алып барылған мәктәптәрҙең I-IX кластары өсөн) нигеҙендә төҙөлдө. Төҙөүселәре Толомбаев Х. А., Дәүләтшина М.С., Ғәбитова З. М., Усманова М. Г.- Ижевск: «Книгорград», 2008.

Башҡортостан Мәғариф Министрлығы тарафынан тәҡдим ителгән программа Көнгәк ауылы урта дөйөм белем биреү мәктәбе муниципаль бюджет дөйөм белем биреү учреждениеһының « Уҡыу планы»на ярашлы рәүештә тормошҡа ашырыла.
Был эш программаһында федераль һәм республика закондары талаптары тормошҡа ашырыла :

- «Рәсәй Федерацияһы халыҡтары телдәре тураһында» Законы;
- Башҡортостан Республикаһы халыҡтары телдәре тураһында» Законы;
- Башҡортостан Республикаһының "Мәғариф тураһында" Законы;
- Башҡортостан Республикаһының "Уҡытыу һәм тәрбиә биреү" концепцияһы;
- Рәсәй Федерацияһының «Мәғариф тураһында» Законы.

Программа йөкмәткеһе 3 йүнәлештән тора:

1. **т**елмәр эшмәкәрлеген формалаштырыу;

2. **т**елдең системаһын (фонетика, орфография, орфоэпия, грамматика, пунктуация) өйрәнеү;
3. **б**әйләнешле текст менән эшләргә өйрәтеүҙе күҙ уңында тота.

Программаның йөкмәткеһе һәм төҙөлөшө.

Рус һәм башҡа мәктәптәпҙә телде белмәгән балаларға башҡорт телен өйрәтеүҙең байтаҡ үҙенсәлектәре бар. Уларҙың иң мөһимдәрен һанап китәбеҙ:

1. Балаларҙы һөйләшергә өйрәтеү үҙәк бурыс.
2. Был дәрестәрҙә балаларҙы башҡортса һөйләшергә, уҡырға, элементар яҙырға өйрәтеү бергә алып барыла. Тел менән әҙәби материалдары бергә ҡушып өйрәнелә (интеграция).
3. Башҡорт теле мотлаҡ практик рәүештә өйрәнелә. Лингвистик һәм әҙәби күренештәр, уҡыу материалы нигеҙендә, практик ҡулланыу маҡсатынан сығып өйрәнелә (коммуникатив йүнәлеш).

Уҡыусыларҙың белем кимәленә талаптар.

1. Ҙур булмаған эпик әҫәрҙәрҙе йәки уларҙың өҙөктәрен һөйләп биреү. Художество әҫәрҙәрҙе инсценировкалау.
2. Уҡытыусы ҡуйған проблемалы һорау ярҙамында героәға характеристика биреү;
   - тәҡтим ителгән әҫәрҙе тәржемә итә белеү, таныш булмаған һүҙҙәрҙе айыра белеү;
   - 10-12 шиғырҙы яттан тасуири һөйләй белеү;
   - эпик, логик, лироэпик һәм драматик әҫәрҙәрҙе айыра белеү.
3. Һорауҙарға тулы яуап һәм геройҙарға баһалама биреү;
   - уҡылған әҫәрҙәргә үҙ мөнәсәбәтеңде белдерә белеү.
4. Телмәр ағышында өндәрҙең үҙгәреүен айыра һәм аңлата белеү;
   - диалогтарҙа башҡа кешеләрҙең телмәрендәге орфоэпик хаталарҙы күҙәтә һәм төркөмләй белеү;
   - һүҙлектәр менән файҙалана белеү;
   - диктант, изложение һәм иншалар яҙыу;
   - өндәш һүҙҙәр, улар эргәһендә тыныш билдәләренең ҡуйылышы;
   - һүҙҙәрҙе яһаусы һәм үҙгәртеүсе ялғауҙарҙың килеү тәртибе (рус теле менән сағыштырыу).
   - үҙ аллы һәм ярҙамсы һүҙҙәрҙең телмәрҙәге роле.

Уҡытыу предметының төп йөкмәткеһе

Һаумы, мәктәп! 4 сәғәт.

Эш төрҙәре «Көҙ» темаһы менән берлектә алып барыла. «Көҙ» һәм «Мәктәп» темаһына шиғырҙар, әҫәрҙәр уҡыу; мәҡәл, әйтемдәр, йомаҡтар, һынамыштарҙы иҫкә төшөрөү.

Алдағы кластарҙа үтелгәндәрҙе системалаштырыу, яңы мәғлүмәт менән таныштырыу. Һөйләү һәм яҙыу телмәрен үҫтереү өҫтөндә эш дауам итә.

Ергә мәрхәмәт – илгә бәрәкәт. 5 сәғәт.

Тыуған Республикаға ҡарата мөхәббәт, ғорурлыҡ тойғоһо, тәбиғәткә һаҡсыл ҡараш тәрбиәләргә. Улар тураһында һөйләргә, яҙырға өйрәтеү. Башҡортостандың ер аҫты, ер өҫтө байлыҡтары тураһында әңгәмәләр үткәреү, экскурсиялар ойоштороу.

Атамалар ни һөйләй? 4 сәғәт.

Кеше тормошонда атамаларҙың да (кеше исеме, фамилияһы, атаһының исеме; ауыл, ҡала, тау, йылға һ.б.) роле ҙур. Унһыҙ тормошто күҙ алдынала килтереп булмай. Атамалар бик күп. Тел ғилемендә уларҙы өйрәнеүсе фән бар. Ул – ономистика. Онамистика фәне үҙе бер нисә тармаҡтан тора: антропонимика, этнонимика, милли, халыҡ, ҡәбилә исемдәрен, зоонимика ҡош-ҡорт, хайуан ҡушаматтарын, космонимика өйрәнеүсе фән.

Был теманы үтеү уҡыусының бала саҡтан уҡ үҙҙәре йәшәгән ауыл, ҡала, уларҙың янындағы атамаларҙың мәғәнәләрен белергә теләгән ҡыҙыҡһыныуын ҡәнәғәтләндерә, тыуған төйәк менән ғорурланырға мөмкинлек бирә. Сөнки атамаларҙа ил тарихы, ер һәм ошо ерҙә йәшәгән халыҡтың тел үҙенсәлектәре, халаҡ тормошо, ғөрөф-ғәҙәте, йолалары һ.б. сағыла.

Беҙ ҡышты ла яратабыҙ. 6 сәғәт.

Бәйләнешле телмәрҙең яҙма һәм телдән формаларына берҙәй әһәмиәт бирелә. Ҡыш миҙгеле, уның үҙенсәлектәре тураһында һөйләү күҙ уңында тотола.

Башҡорт театры. 2 сәғәт.

Башҡортостанда театр сәнғәте. Республикалағы театрҙар һәм уларҙың эшмәкәрлеге хаҡында дөйөм мәғлүмәт биреү. М.Ғафури исемендәге Башҡорт Академия драма театрының барлыҡҡа килеүе тарихы (халыҡ артистары З.Бикбулатова, А.Мөбәрәков, Г.Мөбәрәкова). Театорҙың күренеклк артистарының тормошо һәм ижады менән таныштырыу, улар тураһында һөйләргә өйрәтеү.

Театрҙың үткәне һәм киләсәге буйынса фекер алышыу ойоштороу.

Башҡорт халыҡ ижады. 3 сәғәт.

Халыҡ ижады тураһында дөйөм төшөнсә. Фольклорҙың коллектив ижад булыуы. Фольклор һәм яҙма әҙәбиәттең айырмаһын билдәләү, улар тураһында һөйләргә өйрәтеү.

Башҡорт аты. 4 сәғәт.

Уҡыусылырҙы башҡорт атының килеп сығыуы, тарихи үткәне менән таныштырыу. Аттарҙың кеше тормошондағы мөһим ролен билдәләү. Йәш үһенсәлектәре буйынса бүленеүен билдәләү, укыусылырҙан дөрөç итеп әйттереү. Аттарға ҡарата ҡыҙыҡһыныусанлыҡ, улар тураһында күберәк белеү теләге тыуҙырыу.

Башҡорт халыҡ милли аштары. 3 сәғәт.

Башҡорт халҡының милли аштары менән таныштырыу. Уларҙы әҙерләү үҙенсәлектәренбилдәләү. Башҡорт милли аштары тураһында текстар менән таныштырыу.

Уҡыусылырҙың һөйләү, яҙыу телмәрен үçтереү өçтөндә ентеклк эш дауам итә.

Күңелле яҙ килә. 5 сәғәт.

Башҡортостандағы яҙғы тәбиғәт күренештәре. Ҡала һәм ауылда яҙғы эштәр: ҡоштар, хайуандар һәм үçемлектәр тормошо, яҙғы байрамдар тураһында әңгәмәләр үткәреү. Тәбиғәткә экскурсиялар ойоштороу. Дарыу үләндәренән гербарийҙар төҙөү, Еңеү көнөн билдәләү. Һуғыш ветерандары менән осрашыу, иçтәлектәр яҙып алыу буйынса эш дауам итә.

Уҡыу-укытыу программаһында планлаштарылған һөҙөмтәләрҙе үҙләштерелеүен баһалау

1. Класта һәм өйҙә башҡарыла торған яҙма эштәр өйрәтеү һәм тикшереү характерында була.
   Уларға түбәндәгеләр инә:
   - башҡорт теленән төрлө типтағы күнегеүҙәр;
   - тәржемә эштәре (башҡорт теленән рус теленә һәм киреһенсә);
   - дәреслектәрҙәге әҙәби текстарға пландар төҙөү;
   - һорауҙарға яҙма яуаптар һәм иншалар;
   - тел һәм әҙәби материалдар буйынса аналитик һәм дөйөмләштереү тибындағы схемалар, проекттар һ.б. төҙөү.

2. Башҡорт теленең ағымдағы, сирек йәки йыл аҙағында, шулай уҡ уҡыу йылы башында инеү диктанты, ҙур темаларҙан һуң йомғаҡлау контроль эштәре үткәрелә. Ағымдағы контроль эштәр программаның өйрәнелгән материалын үҙләштереүҙе тикшереү маҡсатында уҙғарыла. Уларҙың төрө һәм үткәреү йышлығы өйрәнелә торған материалдың ҡатмарлылығынан, уҡыусыларҙың белем кимәленән сығып билдәләнә. Ағымдағы контроль эштәр өсөн уҡытыусы йә тотош дәресте, йә уның бер өлөшөн генә файҙалана ала.
3. Уҡыу йылы башында инеү диктанты, сирек һәм йыл аҙағында йомғаҡлау контроль эштәре мәктәп администрацияһы менән берлектә төҙөлгән график буйынса үткәрелә. Контроль эштәрҙе сиректең беренсе көнөндә һәм дүшәмбелә үткәреү тәҡдим ителмәй.

Программа материалының үҙләштереү кимәле уҡыусыларҙың дәрестәрҙә телдән биргән яуаптарына һәм яҙма эштәренә ҡарап баһалана. Бының өсөн башҡорт теленән һәр класта түбәндәге күләмдә контроль эштәр, яҙма эштәр үткәреү ҡарала.

Яҙма эш төрҙәре (изложение,инша) яҙыу уҡыусыларҙың уҡыу кимәленә, белеменә, мөмкинселегенә ҡарап уҡытыусы ҡарамағына ҡалдырыла һәм улар урынына шул уҡ күләмдә түбәндәге яҙма эштәр үткәрергә мөмкин:

-карточкалар менән эш;
-тест;
-һүрәт буйынса һөйләмдәр төҙөү;
-текста һөйләмдәрҙә һүҙҙәр тәртибе;
-һүҙлек диктанты;
-һөйләмдәр төҙөү;
-һүҙлек менән эш.

Уҡыу - уҡытыу методик ҡулланмалар исемлеге

1. Усманова М. Г. Башҡорт теле грамматикаһы таблицаларҙа һәм схемаларҙа.
2. Ураҡсина З.Ғ. Башҡорт теленең фразиалогик һүҙлеге. – Яңыртылған икенсе баҫма, 2-се баҫма. - Өфө: Китап, 2006.
3. Нәфиҡова З.Ғ., Вәлиева Ф.Ф. Күргәҙмә- Дидактик ҡулланма «Афарин». Телмәр үҫтереү һәм башҡорт телен үҙләштереү кимәлен билдереү диагностикаһы.
4. Усманова М. Г. Башҡорт теле грамматикаһы таблицаларҙа. Фонетика. Морфология.
5. Башҡортостан Республикаһы Мәғариф министырлығы. «Башҡорт теле һәм әҙәбиәте», «Башҡортостан мәҙәниәте» фәндәре буйынса видиоәсбәп. «Аҡмулла тауышы» Шағир-мәғрифәтсе Мифтәхетдин аҡмулла әҫәрҙәрен башҡарыусылар конкурсы Республика фольклор байрамы. «М.Аҡмуллаға – 175 йыл».
6. «Башҡортостан мәҙәниәте», «Башҡортостан тарихы» фәндәре буйынса DVD форматында видиоәсбәп № 3. Кейеҙ баҫыу.
7. Аудокасеталар балалар өсөн.

8. Дидактик һәм таратма материалдар.
9. Аудиоәсбап № 1. Мостай Кәрим, Назар Нәжми, Зәйнәп Биишева һәм Рәми Ғарипов башҡарыуында шиғырҙар.
10. Минестерство обрэзования Республики Башкортостан. ” Документальный фильм: Вместе дружная семья!!”
11. Әхтәмов М.Х. Башҡорт теленең морфемалар (һүҙҙәрҙең мәғәнәләргә эйә булған өлөштәре) һүҙлеге: 10 000 самаһы һүҙ. - Өфө: Башҡортостан китап нәшриәте, 1992.
12. Аҙнабаев Ә.М., Латыпов Д.Р. Башҡорт телендә айырымланған эйәрсән киҫәктәр. - Өфө: Китап, 2006.
13. Әхтәмов М.Х. Омонимдар (аҙаш һүҙҙәр) һүҙлеге. - Өфө: Китап, 2006.
14. Раҡаев Ә.С., Дәүләтшина М.С. Башҡорт теленән контроль һорауҙар, тестар ҡулланмаһы. - Өфө: Педкнига, 2008.
15. Ураҡсина З.Ғ., Ураҡсин Ю.З. Русско-башкирский словарь. Уфа: Белая Река, 2008.
16. Русско-башкирский учебный словар / Саяхов Л.Г., Ураксин З.Г., Асадуллина Ф.Ф., Сахипова З.Г. Под редакцией Саяхова Л.Г. и Ураксина З.Г. – Уфа: Китап, 2001.

Материаль-техник ҡулланмалар

1. телевизор;
2. видеомагнитофон;
3. компютер;
4. интерактивная доска;
5. магнитофон.

Әҙәбиәт исемлеге

1. Ғәбитова З.М., Усманова М.Ғ. Башҡорт теле: Уҡытыу урыҫ телендә алып барылған мәктәптәрҙең 9-сы класы уҡыусылары өсөн дәреслек. – Өфө : Китап, 2005.
2. Юлмөхәмәтов М.Б. Башҡорт теле һәм туған әҙәбиәт дәрестәрен үҙ-ара бәйләнештә уҡытыу. - Өфө: Китап, 2008.
3. Ситдиҡова Г.Р. Башҡорттарҙың ғаилә тормошо – мәҡәлдәрҙә һәм әйтемдәрҙә. - Өфө: «Виртуаль», 2002.
4. Баһаутдинова М.И., Йәғәфәрова Г.Н. Башҡорт теле һәм әҙәбиәтенән традицион булмаған дәрестәр (методик ҡулланма). - Өфө: Информреклама, 2003.
5. Аҙнағолов Р.Ғ. Ерле һөйләш шарттарында башҡорт теленә өйрәтеү методикаһы. - Өфө: Китап, 2006.
6. Аҙнабаева Ә.М., Латыпов Д.Р. Башҡорт телендә айырымланған эйәрсән киҫәктәр. - Өфө: Китап, 2006.

7. Бикбаева Т.Я., Ҡунафина Т.Я. Изложениялар өсөн текстар йыйынтығы. Милли мәктәптәрҙең 5-11 синыфтарында эшләгән уҡытыусылар өсөн ҡулланма. - Өфө, «Эдвис» уҡытыу-методика үҙәге, «Башҡортостандың бәләкәй даһийы», 2008.
8. Усманова М.Ғ., Ғәбитова З.М. Башҡорт теленән диктанттар һәм изложениялар йыйынтығы: Уҡытыу рус телендә алып барылған мәктәптәрҙең 5 – 11 класс уҡыусылары өсөн ҡулланма. - Өфө: Китап, 2002.
9. Ризаитдин Фәхретдин, Мәжит Ғафури, Шәйехзада Бабич. / Төҙөүсеһе И.Ә.Шарапов. - Өфө : Китап, 2007.
10. Алдырханова- Кәримова Ә.Р. Салауат батыр – ил икән. - Өфө: Китап, 2009.

Календарь – тематик планлаштырыу 9 класс

№	Дәрес темаһы	Дәрестәр һаны	Дәрес төрө	Үткәрелеү датаһы	
				Фактик	**Планлаштырылған**
	Һаумы мәктәп.	**4**			
1.	А.Игебаев “Бик тә кәрәк тыныслыҡ”.	1	Яңы тема	07.09.	
2.	К.Мәргән “Мәктәп”.	1	Яңы тема	14.09.	
3.	М.Кәрим “Оҙон-оҙаҡ баласаҡ”. Һүҙбәйләнеш.	1	Яңы тема	21.09.	
4.	М.Аҡмулла “Күҙ”. Антонимдар.	1	Яңы тема	28.09.	
	Ергә мәрхәмәт – илгә бәрәкәт.	**5**			
5.	Н.Мусин “Һай урманым”. Ҡылым.	1	Яңы тема	05.10.	
6.	Т.Ғәниева “Оло ялан”.	1	Яңы тема	12.10.	
7.	Күренекле шәхестәр. Хәлдәр.	1	Яңы тема	19.10.	
8.	Контроль күсереп яҙыу.	1	Контроль эш	26.10.	
9.	Хаталар өҫтөндә эш.	1	Ҡабатлау	09.11.	
	Атамалар ни һөйләй?	**4**			
10.	Ағиҙел.	1	Яңы тема	16.11.	
11.	Ҡ.Аралбай. Ҡарауанһарай.	1	Яңы тема	23.11.	
12.	Ҡ.Аралбай. Янғантауға мәҙхиә.	1	Яңы тема	30.11.	
13.	Д.Мырҙаҡаева. Өфө һыҫҡары.	1	Яңы тема	07.12.	
	Беҙ ҡышты яратабыҙ.	**6**			
14.	Ш.Бабич. Ҡышҡы юлда.	1	Яңы тема	14.12.	
15.	Н.Мусин. Уралда ҡыш. Өндәш һүҙ.	1	Яңы тема	21.12.	

16.	Ҡышҡы Нардуған. Ҡышҡы байрамдар.	2	Яңы тема	28.12. 11.01.	
17.	Контроль күсереп яҙыу «Яңы йыл”.	1	Контроль эш	18.01.	
18.	Хаталар өҫтөндә эш		Ҡабатлау		
	Башҡорт театры.	**2**			
19.	Ф.Фәтҡуллин. Өфөлә театрҙар. Өҫтәлмәләр.	1	Яңы тема	25.01.	
20.	Нурия Ирсаева. Хөсәйен Ҡудаш.	1	Яңы тема	01.02.	
	Башҡорт халыҡ ижады.	**3**			
21.	Ә Сөләймәнов.Халыҡ ижады. Һөйләм.	1	Яңы тема	08.02.	
22.	«Урал батыр» эпосы. Һандар.	1	Яңы тема	15.02.	
23.	Алпамыша батыр. Бер составлы һөйләмдәр.	1	Яңы тема	22.02.	
	Башҡорт аты.	**4**			
24.	Н.Иҙелбаев. Ел, ерәнем.	1	Яңы тема	29.02.	
25.	Б.Байым. Бәләкәс.	1	Яңы тема	03.03.	
26.	Ҡара юрға. Тиң киҫәкле һөйләмдәр.	1	Яңы тема	07.03.	
27.	М.Кәрим. Минең атым.	1	Яңы тема	14.03.	
	Башҡорт халыҡ милли аштары.	**3**			
28.	Икмәк. Ҡымыҙ. Бал. Ҡушма һөйләмдәр.	1	Яңы тема	21.03.	
29.	Контроль күсереп яҙыу “Башҡорт милли аш-һыуҙары”	1	Контроль эш	04.04.	
30.	Хаталар өҫтөндә эш.	1	Ҡабатлау	11.04.	
	Яҙ килә.	**5**			
31.	Х.Мәхмүтов. Апрель. Һынамыштар.	1	Яңы тема	18.04.	
32.	Я.Хамматов. Яҙ башланды. Мәҡәлдәр.	1	Яңы тема	25.04.	
33.	Контроль күсереп яҙыу «Июнь”.	1	Контроль эш	03.05.	
34.	Хаталар өҫтөндә эш.	1	Ҡабатлау	17.05.	
35	Үтелгәндәрҙе ҡабатлау	1	Ҡабатлау	24.05.	